

SÄRSKILD SAMMANSTÄLLNING

DETALJPLAN FÖR
NORDVÄSTRA MALMBERGET, ETAPP 1
Gunillahem m.fl.

SÄRSKILD SAMMANSTÄLLNING ENLIGT MILJÖBALKEN

Enligt Miljöbalken (6 kap 16 §) ska miljökonsekvensbeskrivningen och synpunkter från samråd beaktas innan detaljplan antas. När en detaljplan har antagits ska kommunen i särskild sammanställning redovisa:

1. Hur miljöaspekter har integrerats i planen.
2. Hur miljökonsekvensbeskrivningen och synpunkter från samrådet har beaktats.
3. Skälen till att planen antagits i stället för de alternativ som har övervägts.
4. De åtgärder som avses vidtas för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som planen medför.

Den särskilda sammanställningen ska vara tillgänglig för samrådskretsen.

Detaljplaneförslaget daterat 2017-09-14 har varit på samrådsremiss under tiden 7 oktober till och med 29 oktober 2017. Ett samrådsmöte hölls 17 oktober i Välkomnaskolans aula. Utöver tjänstemän från Gällivare kommun, LKAB och konsult fanns sju närvarande.

En kungörelse har publicerats i NSD, Norrbottens Kuriren samt anslagits på kommunens anslagstavla. Handlingarna har skickats till samtliga sakägare samt berörda statliga och kommunala myndigheter för att samla in synpunkter. Handlingarna har även funnits tillgängliga för allmänheten på samhällsbyggnadsförvaltningen och på kommunens hemsida under samrådstiden.

Rubricerad detaljplan med tillhörande handlingar har varit utställd för granskning under tiden 6 februari till och med 28 februari. En underrättelse har anslagits på kommunens anslagstavla och funnits tillgänglig under granskningstiden på kommunens hemsida.

Planhandlingarna har varit tillgängliga för granskning på samhällsbyggnadsförvaltningen i Gällivare, samt på kommunens hemsida www.gallivare.se/detaljplan.

Handlingarna och innehållet i underrättelsen har skickats via post eller mail till samtliga kända sakägare samt berörda statliga och kommunala myndigheter.

Synpunkter har i planprocessen inkommit på miljökonsekvensbeskrivningen som även arbetats in i planbeskrivningen. Redovisning av hur synpunkterna på miljökonsekvensbeskrivningen från samrådet och granskningen har beaktats och ändrats har sammanställts nedan:

- Miljökonsekvensbeskrivningen har delats upp och behandlar endast etapp 1 och inte etapp 2 som under samråd.
- Tydligare beskrivning angående utformning av miljözon.
- Beskrivning av de tre zonerna utredda av Mansor och Manfred har lagts till.
- Förtydligande angående påverkan på miljökvalitetsnormer.
- Förtydligande angående risker och störningar
- Förtydligande angående sociala aspekter som att t.ex. skidspår fortfarande finns tillgängligt för boende eftersom det kan ge stor påverkan på hur boende upplevs.

Redovisning av hur miljöaspekterna integrerats i planen sammanställs nedan.

MILJÖZONER

Inkomna synpunkter

Länsstyrelsen påpekar under samrådet att detaljplanerna är en förutsättning för LKAB att få bearbetningskoncession och miljö tillstånd. Det är viktigt att det i kommande koncession och miljö tillstånd ställs krav och villkor så att goda livs- och boendemiljöer kan bibehållas så länge människor och verksamheter bor och verkar inom de områden som berörs av gruvbrytningen. Det gäller såväl inom dessa två planområden som inom angränsande områden. Samhällsfunktionerna avseende gatubelysning, elförsörjning, energi, vatten, avlopp och vägar ska säkerställas så länge det finns människor som bor och arbetar i Malmberget även om en del av de områden som bebos planmässigt kan ha övergått till gruvindustriområde, men ännu ej stängslats in.

Länsstyrelsen saknar en tydlig beskrivning över hur de nu aktuella planerna avser att genomföras. Det behöver framgå hur miljözonerna ska utformas och fungera. Utöver minsta bredd på zonerna, behöver det redovisas hur de ska utformas med innehåll och användning.

Även en tidsplan för miljözonernas inrättande samt när olika delar av planområdena kommer att stängslas in bör framgå tydligt av planhandlingarna. Illustrationer/kartor avseende detta kan med fördel ingå i planbeskrivningen.

Miljö-, bygg- och räddningsnämndens arbetsutskott anför i samrådet att det är viktigt att arbetet med miljözoner struktureras upp och genomförs för att tillskapa en mjuk övergång mellan samhälle och gruva.

I samråd anför privatperson att pga den mycket stora mängden miljöstörningar direkt och indirekt som idag påförs de boende av gruvans verksamhet så innebär denna avveckling som föregår utveckling som för påfrestande. LKAB följer inte sin egen beskrivna avvecklingsplan juni 2017. Där har LKAB beskrivit hur viktigt de anser att det är att utveckling går före Avveckling i Mbgt. Än dock följer gruvföretaget inte sina beskrivna intentioner för centrala Malmberget. I Miljödomstolen framgick inte att gruvområdet skulle utvecklas med Puoitak och nordvästra Malmberget medan de boende fanns kvar. Fina miljözoner som hittills inte genomförts någonstans i centrala Mbgt beskrevs med fina ord.

I granskning påpekar Länsstyrelsen och Miljö-, bygg- och räddningsnämndens arbetsutskott att miljözonerna ska förtydligas ytterligare.

Revideringar

Kommunen tydliggör inför antagande en text och förklaring angående miljözonerna och det stängslade området.

Miljökonsekvensbeskrivningen renodlas och behandlar endast etapp 1.

Kommunen har lagt till i en upplysningstext på plankartan som redogör att fram till år 2027 ska verksamheter inom planområdet inte vara störande för

omgivningen, vilket innebär att vedertagna riktvärden beträffande buller, utsläpp till luft eller annat som omfattas av miljöbalken inte får överskridas.

Önskvärda skyddsåtgärder enligt MKB

Behov kommer inte finnas av stråk och mötesplatser 2028 och fram till dess finns planerad miljözon och tillfällig användning för Puoitakvägen och Bolagsvägen. Det är viktigt att mötesplatser och rekreationsområden fortgår så länge planen inte är genomförd.

Inga nya mötesplatser planeras i närheten, men en del mötesplatser i Malmberget ersätts med nya i Gällivare.

Integrering i planen

Inom planområdet planeras all infrastruktur att försvinna 2028. Detaljplanen har fastställt tillfällig användning för [GATA] för Puoitakvägen och Bolagsvägen i planområdet fram till 2025 resp 2027.

Upplysningstext har lagts till på plankarta angående miljözon och buller. *”Miljözonen ska vara tillgänglig för allmänheten fram till att området på grund av risk för ras och olyckor behöver stängslas in”.*

Uppföljning

Det finns avtal mellan Gällivare kommun och LKAB angående samhällsomvandlingen och aktuell detaljplan. Kontinuerlig dialog genomförs mellan medborgarna och kommunen i den fortsatta planeringen av samhällsomvandlingen.

Bearbetningskoncession kommer att sökas.

STÖRNINGAR

Inkomna synpunkter

Länsstyrelsen yttrar sig vid samråd att det tydligare behöver redogöras för detaljplanernas konsekvenser för människors hälsa och säkerhet. Det är därmed inte möjligt att bedöma om och i förekommande fall hur ett genomförande av de nu aktuella planerna inverkar på människors hälsa i angränsande och berörda områden. Uppgifter om den förändrade markanvändningen/detaljplanens konsekvenser för människors hälsa och säkerhet är av central betydelse och måste framgå.

I samband med omvandlingen av Malmberget är det viktigt att beakta förekomsten av utrymningsvägar och möjligheter för räddningstjänst och utryckningsfordon att kunna göra insatser i Malmberget i händelse vid nödläge. Det bör säkerställas åtminstone två oberoende in- och utfartsvägar till och från Malmberget då det gäller västra respektive östra sidan. Länsstyrelsen anser att beskrivningen avseende risker och störningar i planbeskrivningen är bristfällig. Det framgår endast att vibrationer från sprängning och gruvinducerade skalv utgör risker och störningar. Det framgår att den seismiska aktiviteten bedöms vara hög i planområdet, men det framgår inte vad det innebär för den nu aktuella planfrågan utifrån människors hälsa.

Störningar i samband med avvecklingsarbetena i form av buller, vibrationer och damning beaktas endast översiktligt. Exempelvis behövs det närmare redogöras för buller från rivningsarbetet och följdverksamheten av flertalet tunga transporter

genom samhället samt vilka till- och utfartsvägar som dessa kommer att gå på, lämpligheten för transporterna passerar samt vilka tider på dygnet som kan vara aktuella.

Även privatpersoner yttrar sig vid samråd om risken för störningar från gruvdriften.

Länsstyrelsen anför vid granskning att om planförslaget efter antagande vinner laga kraft, blir det möjligt att omvandla hela området till industrimark. I plan- och bygglagen, PBL finns en rätt, gällande pågående markanvändning, som innebär att den markanvändning som idag pågår inom planområdet kan fortsätta till dess att området behöver tas i anspråk för industri. Länsstyrelsen anser att det är mycket viktigt att detta beaktas till fullo så att inte människor som bor eller vistas inom området påverkas av olika åtgärder eller störningar inom området orsakade av gruvans verksamhet innan bostäder eller andra samhällsfunktioner avvecklats. Det är också viktigt att byggnader och övrig miljö, såsom gator, torg, belysning underhålls så att deras funktioner kan bestå så länge området är bebott/används. Länsstyrelsen anser att ansvarsfördelningen mellan kommunen och LKAB när det gäller att vidmakthålla områdets allmänna funktioner under övergångstiden till industrimark, behöver tydliggöras i planbeskrivningen.

I planbeskrivningen anges att rivningsarbeten i samband med områdets avveckling ska begränsas till dagtid för att minska bullerstörningar. Länsstyrelsen tolkar detta som att det handlar om bullerstörningar inne i planområdet som kan påverka områden utanför. Länsstyrelsen anser att den begränsning som avses behöver regleras i en planbestämmelse i enlighet med PBL 4 kap.12§ punkt 3.

Vad gäller risker och störningar i övrigt är det positivt att hänsyn tas till att det säkerställs minst två oberoende infarter till västra respektive östra Malmberget.

Revideringar

Konsekvenser för människors hälsa har kompletterats i planbeskrivningen efter samråd. En kartbild har kompletterats i planbeskrivningen som visar in- och utfartsvägar från Malmberget för att klarlägga att det finns in- och utfartsväg för de kvarvarande boende.

Inför granskning har en upplysningstext har lagts till på plankartan i syfte att klarlägga att inga bullerstörningar från verksamheter uppkommer för de boende i närheten.

Angående rivning så hänvisas till rivningslov.

Önskvärda skyddsåtgärder enligt MKB

Rivningsarbetet ska begränsas till dagtid för att minska bullerstörningar. Stora mängder material kommer kunna återanvändas till anläggningsändamål. Rivningsmaterialet från husen ska sorteras på plats. Genom sortering av materialet gynnas återanvändning, återvinning och energiutvinning av avfallet och mängderna avfall som går till deponi kan minskas. Sortering av rivningsavfallet innebär även att farligt avfall kan tas omhand på ett kontrollerat sätt.

På marken där fastigheter rivs ska även dammbekämpande åtgärder vidtas för att minska risken för damning. Exempel kan vara anläggandet av grönytor.

Integrering i planen

Upplysningstext i plankarta angående buller och miljözon.

Planbeskrivningen behandlar risker, damning och in- utfartsvägar samt sociala konsekvenser.

Uppföljning

För verksamheten gruvindustri behövs koncession och andra tillstånd. Vid koncessions- och tillståndsansökan kommer mer detaljerade utredningar angående luft göras.

LKAB jobbar med att åtgärda de problem med damning som stundtals förekommer från gruvindustriområdet och ett flertal åtgärder har vidtagits.

För att minska damning vid rivning brukar LKAB riva byggnaderna på vintern när det är fuktigare i luften, alternativt genom vattning och saltning. Rivningsarbetet utförs av entreprenörer, transportererna av rivningsmaterial bör planeras så de orsakar så lite olägenheter som möjligt; både i avseende på val av transportvägar och arbetstider för entreprenörerna. Störningar som sker vid rivningsarbetet hanteras i respektive rivningslov.

Anledningen till att området omvandlas från bostadsområde till gruvindustriområde är för att de närboende riskerar att utsättas för störningar som överskrider miljövillkoren eller på annat sätt gör det olämpligt att bo på områdena. Den största aktiviteten för att skydda närboende till gruvindustriområdet från störningar är att se till att de får boende på en annan plats i samhället.

MILJÖKVALITETSNORMER; MARKFÖRORENINGAR OCH SEISMIK

Inkomna synpunkter

Under samråd framkom av Miljö-, bygg- och räddningsnämndens arbetsutskott att det kan finnas oljeavskiljare i marken som behöver tas omhand. Innan upptagning av oljeavskiljare ska kontakt tas med miljö- bygg och räddningsförvaltningen. Det bör utredas på vilka områden inom hela planområdet som provtagningar behövs. T.ex. vid ishallen kan förorening tidigare skett.

Privatperson anför vid samråd att konsekvenserna av hur miljö kvalitetsnormer påverkas ska förtydligas och en annan bedömning och mer detaljerad skala på bedömning ska finnas. Planområdet och hela Malmberget töms på boende succesivt. En stor del av anledningen till varför områdena behöver omvandlas från bostadsområde till gruvindustriområde är för att de riskerar att utsättas för störningar som överskrider miljövillkoren eller på annat sätt gör det olämpligt att bo på områdena. Närboende till gruvindustriområdet kommer med andra ord uppleva mindre störningar, inte mer, då området med närboende, i takt med avvecklingen, flyttas längre ifrån den störande verksamheten.

Länsstyrelsen yttrade sig under samråd angående geoteknik, geohydrologi och föroreningar, att det inte framgår att det finns några större kross- och sprickzoner kartlagda som berör planerad brytning i bearbetningsmålet (koncession Knr 7). I nu aktuella planområden finns minst tre kända större kross- och sprickzoner kartlagda, men som inte omnämns. Dessa är utredda 2010 (Magnor och Mattson) och benämns DZ031, DZ030 samt DZ050. Dessa zoner kan inverka menligt på både bostäder och omgivande miljö för det fall att dessa är eller blir vattenförande.

Revideringar

Planbeskrivning har beaktat synpunkterna angående oljeavskiljare, miljö kvalitetsnormer och markföroreningar.

Däremot vad gäller seismiska störningar (jordskalv) har LKAB tagit ansvar för att innehålla miljövillkoren för verksamheten och har under perioder kraftigt begränsat brytningen i malmkroppen Printzsköld då de seismiska händelserna har varit stora. I Malmberget pågår även projekt som syftar till att minska magnituden på störningarna av seismiska händelser orsakade av gruvdriften, bland annat har det genomförts försök med hydraulisk spräckning av takskivan ovan Printzskölds malmkropp under 2017.

Integrering i planen

Kommunen noterar i planbeskrivning att det ska finnas oljeavskiljare inom planområdet. Eventuella markföroreningar som påträffas ska verksamhetsutövaren enligt Miljöbalken åtgärda när verksamheten är avvecklad. LKAB har inte för avsikt att kvarlämna eventuella markföroreningar och detta säkerställs genom rivningslov. Innan föreslagen markanvändning blir aktuell genomför LKAB markprovtagning på marken runt om, och miljöprovtagning i byggnaderna innan de rivs om det är motiverat. Exempelvis hus från specifika tidsperioder som är byggda av särskilda material eller av andra anledningar, som kan föranleda misstanke om inbyggd förorening. Påträffas föroreningar under miljöprovtagningen i hus tas de omhand i samband med rivningen. Genomförd

markprovtagning jämförs med åtgärdsålet för marken, troligtvis MKM (mindre känslig markanvändning) för det framtida gruvområdet, och saneras därefter om nödvändigt. Detta hanteras innan rivning i samband med rivningslov och i samråd med miljö- bygg- och räddningsförvaltningen.

Avståndet mellan samhället och LKAB:s verksamhet ovan jord ökar. Bullerpåverkan på bebyggelsen från LKAB:s verksamheter ovan mark kommer därför inte öka på grund av planförslaget.

Även föreslagen och avtalad miljözon upprätthåller så att skyddsavstånd klaras.

Det kommer finnas åtminstone två oberoende in- och utfarter till och från Malmberget på västra- respektive östra sidan.

Enligt miljödom, gällande deformationer, sättningar, seismisk aktivitet och buller fastställs att markytan får fr.o.m den 1 januari 2018 inom ett avstånd av 100 meter från gränsen till bostadsfastigheter i Malmberget och Koskullskulle till följd av grubbrytningen inte påverkas mer än 2 ‰ vertikalt eller 3 ‰ horisontellt. Med bostadsfastighet avses fastighet som är bebodd och som enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152) är taxerad som småhusenhet, hyreshusenhet eller ägarlägenhetsenhet. Fram till den 1 januari 2018 får markytan utanför industristängslet till följd av gruvverksamheten inte påverkas mer än 2 ‰ vertikalt eller 3 ‰ horisontellt.

Uppföljning

I Malmberget pågår även ett projekt under 2017, som syftar till att minska störningarna av seismiska händelser orsakade av gruvdriften. Bland annat har det genomförts försök med hydraulisk spräckning av takskivan ovan Printzsköld. Även sprick- och krosszoner kartläggs och för närvarande finns inga kända strukturer som kommer att påverka närliggande bostadskvarter till planområdet. Under förutsättning att västra Malmberget avvecklas i takt med gruvans utbredning.

Kontakt ska tas av LKAB med Miljö-, bygg- och räddningsförvaltningen för vidare diskussion om hur hanteringen ska ske av eventuella föroreningar i området. Det kan finnas verksamheter som kan ha gett upphov till markföroreningar och enligt miljöbalken ska verksamhetsutövaren åtgärda eventuella föroreningar när verksamheten är avvecklad genom marksanering till mindre känslig markanvändning.

KULTURMILJÖ

Inkomna synpunkter

I samrådet med Länsstyrelsen framkom att i plandokumentet och medföljande MKB anges att riksintresset för Malmbergets kulturmiljö hanteras genom det civilrättsliga avtal som upprättats mellan Gällivare kommun och LKAB. Det civilrättsliga avtalet har dock upprättats helt utan insyn och möjlighet till påverkan från staten. Kommunen och LKAB kan inte avtala bort hanteringen av riksintresset för kulturmiljö. I detta fall är det staten (Länsstyrelsen) som avgör huruvida riksintresset för kulturmiljö tillgodosetts i samhällsomvandlingsprocessen.

I förslaget till nya detaljplaner för Nordvästra Malmberget etapp 1 och 2 anges att kulturmiljön i möjligaste mån kommer att tillvaratas genom bl.a. dokumentationsinsatser. Länsstyrelsen anser att dokumentation inte är ett tillräckligt verktyg för att beakta eller tillgodose riksintressets kulturmiljövärden. Dokumentationsinsatserna är snarare ett verktyg i stadsomvandlingsprocessen för att bevara *minnet av* en miljö eller en byggnad. För att bevara riksintressets värden krävs åtgärder i form av bevarande av fysiska värden för att i största möjliga mån mildra och kompensera de skador som gruvbrytningen orsakar på riksintresset för kulturmiljö. När det gäller Malmbergets kulturmiljö är därför en åtgärd att flytta en representativ mängd byggnader. Beroende på vilken mängd och vilka objekt som flyttas påverkas riksintresset för kulturmiljö i olika omfattning.

I planförslagen redovisas att en kulturmiljöanalys finns framtagen (Tyréns) för hela Malmbergets kulturmiljö (färdigställd 2017). Länsstyrelsen vill betona att hanteringen av värdefull bebyggelse i fortsatta planarbeten ska utgå från de slutsatser och rekommendationer som redovisas i kulturmiljöanalysen. Länsstyrelsen har även tagit initiativ till inrättandet av en arbetsgrupp mellan LKAB, Gällivare kommun och Länsstyrelsen där dialoger förs om hur riksintresset kan tillvaratas genom flytt av ett urval prioriterade kulturbyggnader som tar hela riksintresset i beaktande, d.v.s. både bolagsbebyggelsen och det civila samhällets byggnader inom bl.a. Malmbergets centrum. Ett antagande av de nu aktuella detaljplanerna måste därför synkroniseras med detta arbete.

Revideringar

Kommunen har noterat och beaktat synpunkterna ovan och reviderat i planbeskrivning och miljökonsekvensbeskrivning.

I detaljplanen för etapp1 finns inga objekt som behandlas i Kulturmiljöanalysen från 2017. Miljökonsekvensbeskrivningen renodlas och behandlar endast etapp 1.

Önskvärda skyddsåtgärder enligt MKB

Inga skyddsåtgärder i aktuell plan, etapp 1.

Uppföljning

Vid arbete med etapp 2 så kommer frågan om värdefulla kulturmiljöer bli mer aktuell.

Länsstyrelsen yttrar sig vid samråd att kulturmiljöfrågan i Malmberget hanteras genom upprättande av civilrättsliga samarbetsavtal mellan LKAB och Gällivare kommun. Mellan LKAB och Gällivare kommun finns civilrättsliga samarbetsavtal.

LKAB, Länsstyrelsen och Gällivare kommun har en tillsatt grupp som arbetar för att bevara kulturhistoriskt värdefull bebyggelse från Malmberget. Till hjälp har en kulturmiljöanalys upprättats (Tyréns 2017) som fungerar som ett vägledande dokument för den fortsatta hanteringen av de byggnader som avses bevaras från Malmberget.

Som kompensationsåtgärd för kulturmiljön föreslås att miljön återskapas till viss del i de nya utvecklingsplanerna.

SKÄLEN TILL VARFÖR PLANEN HAR ANTAGITS ISTÄLLET FÖR ALTERNATIVA LOKALISERINGAR

Gällivare kommun och LKAB har via ett samarbetsavtal kommit överens om att den nuvarande markanvändningen inom stora delar av Malmbergets tätort måste upphöra och användningen ändras till industrimark för gruva. Alternativa lokaliseringar för gruvindustri har inte varit aktuella då gruvverksamheten orsakat påtagliga skador på tätorten. Sådana skador är såväl direkt fysiska och ekonomiska skador på fast egendom som skador för tätortens innevånare i form av försämrade boendemiljö och den oro som närheten till gruvverksamheten medför. Om gruvverksamheten nu skulle upphöra, skulle deformationer och sprickbildningar i berggrunden fortsätta under överskådlig tid, varför väsentliga delar av Malmbergets tätort inte längre är tjänliga för sitt nuvarande ändamål, se punkt 1.1-1.9 i samarbetsavtalet mellan Gällivare kommun och LKAB undertecknat 2012-04-10.

Det allmänna intresset i aktuell detaljplan är riksintresset för fyndigheter och mineraler och riksintresse för kulturmiljö. De enskilda intressena som påverkas genom ett genomförande av planen utgörs främst av en god boendemiljö och sociala aspekter såsom möjligheter till rekreation, utbud av service etc. Att notera är att de till planområdet angränsande enskilda fastigheterna kommer att lösas in av LKAB inom en snar framtid. Kommunens samlade bedömning är att det allmänna intresset för mineraler och den pågående gruvverksamheten skall ges företräde i detta fall. I översiktsplanen har även denna avvägning gjorts. Intentionerna för utveckling av västra Malmberget är, enligt den fördjupade översiktsplanen, att den befintliga markanvändningen ska ändras och bebyggelsen avvecklas för att möjliggöra den fortsatta gruvverksamheten.